

KERK

Boer Joe Adomako.

V.l.n.r.: Boerinnen Yodit Embeye, Bridget Nakalawa en Carine Umuhoza verdelen groente en fruit.

IN

De regering laat ongedocumenteerde mensen steeds meer in de kou staan. Maar waar de politiek zich terugtrekt, komen sommige kerken in actie. Zoals bij boerderij De Meent in Amstelveen en het kerkasiel in Kampen. Waar komt dit verzet vandaan en is er een evangelisch belang?

VERZET

De Open Hof-kerk in Kampen, waar de familie Babayants sinds november woont.
Boven: Ariana Babayants (14).

‘We bouwen
niet alleen een
boerderij, maar
een gemeenschap’

Tekst Ama Boahene / Foto's Petra Katanic

In

de bouwkeet op boerderij De Meent in Amstelveen druppelen de vrijwilligers 's ochtends vroeg binnen. Ze hebben wortels in alle uithoeken van de wereld. De kan met koffie gaat rond. Ondertussen schrijft projectleider Nicky Dankelman (36) traditiegetrouw het 'woord van de dag' op het whiteboard. De vrijwilligers vertalen het woord om beurten in hun moedertaal. Vandaag is het *nyansa* (Twi, Ghana), *ewan* (Ga, Ghana), *akili* (Swahili, onder andere Tanzania en Kenia), oftewel: wijsheid.

Na de dagstart waaiert iedereen uit over de 31 hectare van de enorme boerderij. Er is weer genoeg te doen: klussen aan de kapschuur, dieren verzorgen, groenten planten of de gezamenlijke lunch koken met opbrengsten van de boerderij. Nathan Mugisha (43) is het liefst in de werkplaats. "Ik heb hier zo veel geleerd", vertelt hij enthousiast. "Vroeger wist ik niks van gereedschap, nu zeg ik tegen iedereen: is er iets kapot? Bel mij!" De Ugandese Mugisha woont sinds acht jaar in Nederland, vooralsnog zonder geldige verblijfsvergunning. Drie jaar geleden zette hij voor het eerst voet op de Amstelveense boerderij en sindsdien is hij er vaak drie keer per week te vinden.

Chemie

Samen met zo'n veertig andere ongedocumenteerde mensen en dertig mensen uit de buurt doet Mugisha vrijwilligerswerk op boerderij De Meent. Initiatiefnemer en boer Marten Verdenius zette in 2020 de boerderij op vanuit de Protestantse Diaconie van Amsterdam, voor mensen zonder verblijfspapieren. Door deelnemers volwaardig mee te laten draaien op de boerderij, wil de Diaconie mensen meer grip op hun leven geven. Medewerkers zagen hoe ongedocumenteerde mensen leden onder hun uitzichtloze situatie. "Veel mensen slapen op straat, ze hebben niks omhanden", vertelt projectleider Dankelman. De Meent is niet het enige project voor ongedocumenteerde mensen van de Protestantse Diaconie Amsterdam. Zo kunnen ze in het Wereldhuis vijf dagen per week terecht voor informatie, advies en ontmoetingen.

Een deel van de oogst van de boerderij nemen de vrijwilligers mee naar huis: groente, vlees en heel veel eieren, dankzij de vijftigduizend eieren die de kippen jaarlijks leggen. De oogst wordt ook verspreid over sociale voedselprojecten in Amsterdam, zoals partnerproject het Wereldhuis en

inloophuizen voor dak- en thuisloze mensen. Die zijn daarvoor niet langer aangewezen op het goedkoopste eten uit de supermarkt, maar kunnen koken met verse producten. De Meent berekende dat er met hun eten in 2024 17.000 maaltijden zijn bereid voor mensen in kwetsbare situaties.

In de verte klinkt gelach. Het is de Senegalese Samba Niang (65), die sinds tweeënhalf jaar vrijwilliger is op de boerderij. In de keuken staan potjes van zijn sambal 'Illegal taste', gemaakt met pepers van de boerderij. Waar Niang is, is vrijwilliger Jan nooit ver weg. Projectleider Dankelman laat een foto zien waar de mannen breed lachend op staan, terwijl ze stevig elkaars hand vasthouden. "Chemie tussen twee oude mannen", zegt Niang, die meewerkte aan de opbouw van De Meent. Waar eerst een vervallen boerderij stond, draait nu een levendig project. "We bouwen hier samen iets op", vertelt hij. "Niet alleen een boerderij, maar een gemeenschap."

Boven: Boer Jaaed Abdul Safin is bezig met de voorbereidingen voor de lunch.

Links: Boerin Blessing Omoigui wast groente voor de lunch.
Linksonder: Kippen scharrelen rond op het erf.

Het is niet vreemd dat de Diaconie zich juist voor mensen zonder verblijfspapieren inzet, legt oprichter Verdenius uit. “Mensen zonder papieren zijn een groep die de overheid zo veel mogelijk links laat liggen. De Diaconie richt zich op groepen die buiten de boot vallen.” Zorgen voor mensen in de knel is een belangrijk onderdeel van het christendom. Tot de twintigste eeuw waren er nauwelijks sociale voorzieningen vanuit de overheid en nam de kerk de zorg voor arme, dakloze of oudere mensen grotendeels op zich. Sinds de opkomst van de verzorgingsstaat is de rol van de kerk op sommige terreinen kleiner geworden, maar niet wat betreft zorg voor ongedocumenteerde mensen. Zij kunnen niet legaal werken en zijn uitgesloten van de meeste publieke voorzieningen. De bed-bad-brood-regeling, die mensen zonder verblijfsvergunning toegang geeft tot de meest basale voorzieningen, wil het kabinet stopzetten.

Activisme

Wie op een zonnige dag op de boerderij met de handen in de aarde wroet, zou het antimigratiebeleid van het huidige kabinet bijna vergeten. Toch dringt de realiteit ook hier door. “We hebben allemaal momenten van rouw gekend toen de PVV zo groot werd”, vertelt Dankelman. En toen het project begon, stuitte dat op verzet van de burens. De ongedocumenteerde mannen werden neergezet als bedreiging voor witte meisjes uit de buurt.

Wat ze op de boerderij doen, zien Dankelman en Verdenius daarom beslist als activisme. Daar willen ze in de toekomst meer mee naar buiten treden; met exposities, een podcast en door mensen op de boerderij uit te nodigen. “We zitten niet wekelijks in Den Haag als Diaconie”, zegt Dankelman. “Ik mis af en toe wel ruimte daarvoor.”

Dat de Diaconie De Meent grotendeels financiert, betekent volgens Dankelman niet dat het geloof een grote rol speelt op de boerderij. “Ik ben zelf ook niet gelovig.” De Diaconie evangeliseert niet, benadrukt ook Verdenius. “Maar in de gemeenschap en de verbondenheid met het land zitten voor mij veel spirituele elementen.

‘Ik heb in Nederland nooit een stabiele basis gevonden. Maar hier ben ik stressvrij’

Boven: Kleefkruid hecht zich door zijn haakjes makkelijk aan kleding vast, zoals op de rug van deze boer.

Rechts: Boerin Yodit Embeye vervoert onkruid in een kruiwagen.
Boer Nathan Mugisha (43).

Alle boeren en boerinnen komen samen voor de lunch, bereid met groente en fruit van het land.

Rechts: Boerin Carine Umuhoza. Aleksa (3) en moeder Karine Babayants (42).

Zolang een kerkdienst bezig is, mag de familie Babayants niet worden uitgezet

Nederlanders gaan vaak heel struisvogelachtig om met die spirituele dimensie, maar we doen onszelf tekort als die dimensie er niet mag zijn.”

Na een ochtend werken is het lunchtijd. De vrijwilligers die hebben gekookt scheppen flinke porties op van de rijst, kippenpootjes en salades. Zo’n twintig vrijwilligers met flinke trek zitten aan lange tafels in de tuin. Van het eten wordt zichtbaar genoten; groente blijkt extra goed te smaken als je het een paar maanden eerder zelf geplant hebt. Voor vrijwilliger Mugisha is De Meent als een tweede familie. “Ik heb in Nederland nooit een stabiele basis gevonden, maar hier wel. Hier ben ik stressvrij. Ik zou willen dat ik deze plek vijf jaar eerder had gevonden.”

Estafettekerkdienst

Honderd kilometer verderop zoekt ook de familie Babayants uit Oezbekistan naar stabiliteit. “Het idee dat er ieder moment iets met je kan gebeuren, geeft heel veel stress”, vertelt Ariana Babayants (14). Ze woont met haar ouders, broer en twee zusjes al elf jaar in Nederland, zonder verblijfsvergunning. Door hun afgewezen asielaanvragen dreigde uitzetting naar Oezbekistan en in juli vorig jaar zat de familie zelfs korte tijd in een detentiecentrum. Toch lukt het sinds een paar maanden om tot rust te komen. Niet

omdat ze een verblijfsvergunning hebben gekregen, maar omdat ze in ‘kerkasiel’ zitten. Sinds november 2024 woont de familie Babayants in de kerk Open Hof in Kampen.

De onzekerheid waar zij in leven heeft grote impact, legt Esther Stomphorst uit. Ze werkt voor stichting STIL, die zich sinds 1996 inzet voor mensen zonder verblijfsvergunning, en klopte namens de familie Babayants aan bij de kerk in Kampen. “Dit gaat om kinderen die hier al zo lang zijn. Die beschadig je onherstelbaar als je ze uitzet.”

In de Open Hof zit deze avond een gezelschap van vijftien mensen. “Er is soep voor ons gemaakt”, zegt voorganger Fride Bonda. “Zullen we die eten en ondertussen doorgaan met de dienst?” Onder leiding van Bonda lezen ze om beurten een stuk uit een Bijbeltekst voor. Het is onderdeel van de estafettekerkdienst die inmiddels al zeven maanden duurt. Zolang er een kerkdienst bezig is mag de politie volgens de ‘Algemene wet op het binnentreden’ niet binnenvallen en kan de familie niet worden uitgezet. Daarom gaat de dienst continu door. “Ja, ook ’s nachts”, vertelt dominee Kasper Jager.

Voor Jager was de beslissing snel gemaakt toen hij de familie Babayants leerde kennen. “De vraag was niet of we het gingen doen, maar hoe. Dit is precies waarvoor we een kerk zijn.” Hij schiet vol als hij erover praat. “Want wat hier gebeurt, kan gewoon echt niet.” Jager doelt op het uitzetten van gewortelde kinderen. Zoals Rejoice (7), Sarah (11) en Isaac (16), die in mei samen met hun moeder werden uitgezet naar Nigeria, terwijl ze al ruim acht jaar in Nederland woonden. Ze werden gevangengezet zonder de mogelijkheid om afscheid te nemen van vriendjes en vriendinnetjes, onder wie de kinderen van het gezin Babayants. Het was voor het eerst sinds de afschaffing van het ‘kinderpardon’ in 2019 dat gewortelde kinderen werden uitgezet. In Nederland wonen zo’n driehonderd kinderen die hier al meer dan vijf jaar zijn, maar geen verblijfsvergunning hebben. Het doel van het kerkasiel in Kampen is niet alleen een verblijfsvergunning voor de familie Babayants, maar een regeling die ervoor zorgt dat alle gewortelde kinderen en hun gezinnen in Nederland kunnen blijven. Voor dominee Jager is hulp aan vluchtelingen een belangrijk deel van zijn geloof. “Jezus zegt: wat je kinderen aandoet, doe je mij aan. Als predikant kan ik niet anders dan dat verbinden met het nu.”

Boven: Dominee Kasper Jager.
De familie Babayants woont
en dienst bij.

KERKASIEL 1978–2025

De term ‘kerkasiel’ werd voor het eerst gebruikt in 1978, toen 182 Marokkaanse gastarbeiders werden opgevangen in de katholieke kerk De Duif in Amsterdam. Een paar maanden later kregen ze, na veel druk op Den Haag, allemaal een verblijfsvergunning. Volgens de Protestantse Kerk Nederland werd er tussen 1978 en 2000 in totaal 52 keer kerkasiel verleend, onder meer aan mensen uit Turkije, Vietnam, Syrië en Palestina.

De afgelopen jaren kwam kerkasiel maar zelden voor. De laatste keer was in 2018, toen de Armeense familie Tamrazyan werd opgevangen in de Bethelkerk in Den Haag. Na drie maanden kregen ze een verblijfsvergunning én kwam er een landelijk politiek akkoord voor gewortelde kinderen. Van de 700 gewortelde kinderen mochten er 630 in Nederland blijven. Maar daar stond wel iets tegenover: het kinderpardon, dat kinderen jonger dan 19 jaar een verblijfsvergunning geeft als ze vijf jaar of langer onafgebroken in Nederland wonen, verdween in 2019 voor nieuwe gevallen.

Een aantal jaar eerder, in 2012, kraakte een groep van ongeveer tachtig vluchtelingen een leegstaande kerk in Amsterdam, die omgedoopt werd tot ‘de Vluchtkerk’. Hier werd geen doorlopende kerkdienst gehouden, maar het kerkgebouw bood deze groep wel onderdak.

‘Minister Faber is
hard, maar wij
zijn volhardend’

De familie Babayants in de Open Hof-kerk in Kampen.

Weerstand

De steun voor het kerkasiel komt vanuit het hele land. In de hal van de kerk hangt een grote landkaart. De tientallen punaises laten zien waar de voorgangers van het kerkasiel vandaan komen: van Friesland tot Zeeland en Limburg. “De onmenselijke houding van minister Faber tegenover mensen die in angst leven maakt veel verontwaardiging in me los”, vertelt voorganger Bonda. Ze is een van de ruim driehonderd voorgangers die zich bij het kerkasiel aansloten.

De Raad van Kerken schaarde zich eveneens achter het kerkasiel. Het is een middel dat volgens de Raad ‘in uiterste nood’ ingezet kan worden. Toch is er ook weerstand tegen het kerkasiel. Sommige kerken vinden dat een kerkdienst alleen gebruikt moet worden om God te eren, legt Jager uit. Theoloog en hoogleraar Arnold Huijgen sprak zich publiekelijk uit tegen het kerkasiel. “Laten we de eredienst niet misbruiken voor waar deze eigenlijk niet voor bedoeld is”, zei hij tegen de EO. “We moeten (...) niet op de stoel van de overheid gaan zitten.” Dat klopt, zegt Jager, ‘maar we worden hiertoe gedwongen door de politiek’.

Voor de familie Babayants is er voorlopig geen uitzicht op een verblijfsvergunning. “Ze komen er vanzelf een keer uit”, reageerde asielminister Faber (PVV) na drie maanden op het kerkasiel. “Ik laat me niet moreel chanteren.” Maar

de vrijwilligers van het kerkasiel in Kampen laten zich niet uit het veld slaan en lobbyen bij politieke partijen voor een regeling. Daarbij richten ze zich alleen op gewortelde kinderen. “Ik begrijp dat niet alle asielzoekers uit de hele wereld hier in Nederland kunnen wonen”, zegt Jager. “Maar dit gaat over kinderen die hier geboren zijn.”

Het leven in de kerk geeft de 14-jarige Ariana rust. “In het azc sliep ik met één oog open, nu slaap ik weer met twee ogen dicht.” Haar dagen vullen zich met dansjes leren van YouTube, *diamond painting*, huiswerk maken en af en toe een dienst bijwonen. Ze probeert haar leven zoveel mogelijk voort te zetten binnen de muren van de kerk. De familie woont in de ruimte die eerst door de jeugd van de kerk gebruikt werd. Om een frisse neus te halen kunnen ze naar de kleine, betegelde binnentuin van de kerk. Maar nu de zon steeds vaker schijnt, lonkt de buitenlucht. “De kinderen willen naar school of met vrienden ergens heen”, vertelt moeder Karina. “Maar buiten is het niet veilig.”

“Minister Faber is hard”, zegt Esther Stomphorst van stichting STIL. “Maar wij zijn volhardend.” Uiteindelijk is dat waar het in de kerk om draait, zegt Jager. “Als je ziet hoeveel ellende er is in de wereld, dan raak je de hoop bijna kwijt. Maar we blijven geloven dat er iets kan veranderen.”